

Soorten zijn van zichzelf, niet van ons

In zijn essay *Why biodiversity loss is not a disaster* (2021) komt filosoof Bas Haring tot dezelfde conclusie als tien jaar daarvoor in zijn boek *Plastic Panda's*. Hij betoogt dat het niet erg is als planten- en diersoorten door menselijk toedoen verdwijnen. Want, zegt hij, we kunnen veel soorten best missen. Dat horen biologen en natuurbeschermers natuurlijk niet graag. Maar ze hebben al die tijd geen overtuigend weerwoord kunnen vinden.

Tekst **Willy van Strien**

Waarom krijgen biologen en natuurbeschermers er geen vat op? Ik denk omdat ze hetzelfde doen als Haring: uitgaan van het nut dat natuur voor ons heeft. In mijn ogen is dat de verkeerde benadering.

Want ja, het is wél erg dat soorten door ons toedoen uitsterven. Maar dat is niet zozeer omdat het onze welvaart of ons welzijn schaadt, maar vooral omdat het ethisch fout is om ze het bestaan te ontnemen.

De standaardriedel tegen Harings betoog is dat we natuur nodig hebben en ervan genieten. Algen en planten produceren zuurstof; bomen leveren hout; waddengebieden, mangroven en koraalriffen beschermen kusten tegen afslag; bijen bestuiven onze gewassen; schimmels zijn een bron van geneesmiddelen. We genieten van natuurschoon, laten ons erdoor inspireren, voelen ons verbonden met onze natuurlijke omgeving, vinden het fantastisch dat er ongerepte bossen en koraalriffen bestaan, willen dat onze kleinkinderen daar ook van kunnen genieten.

Boekencollecties

Daarbij wordt gewezen op het grotere geheel: als soorten uitsterven, kunnen ze andere soorten in hun val meetrekken en op een goed moment stort een heel ecosysteem in. Haring zou, als niet-bioloog, de ecologie niet snappen en dat gevaar onderschatten.

Zulke zogenoemde ecosysteemdiensten zijn natuurlijk van levensbelang. Maar ik sluit niet uit dat Haring gelijk heeft als hij zegt dat lang niet alle soorten nodig zijn voor ons welzijn en geluk en dat het gevaar van instortende ecosystemen overdreven wordt. Misschien (al zou ik de gok niet nemen) kunnen wij best leven met minder natuur.

Alleen: daar gaat het niet om. Zowel Haring als de biologen en natuurbeschermers die zich tegen hem verdedigen doen alsof de waarde van natuur uitsluitend ligt in zijn betekenis voor onze samenleving. Dat vind ik een arrogante gedachte. Natuur is er toch niet speciaal voor ons?

Het belang van soortbehoud is wel vergeleken met het belang van het behoud van boekencollecties, maar die vergelijking gaat mank. Boeken zijn gemaakt door en voor mensen, dus hebben inderdaad alleen betekenis voor ons. Maar soorten bestaan uit en voor zichzelf. Gedurende een lange evolutionaire geschiedenis hebben ze een eigen manier van leven en relaties met andere soorten ontwikkeld. Ze zouden ook hebben bestaan als wij er niet waren. Daarom, zou ik zeggen, hebben ze een eigen waarde.

Ecosystemen zijn van belang als leefomgeving voor soorten; we willen immers niet dat die alleen in die-rentuinen en plantentuinen voortbestaan. Maar daarnaast kun je ook ecosystemen, als samenhangende en stabiele levensgemeenschappen, een waarde toekennen om zichzelf.

Die eigen waarde van soorten en ecosystemen staat bekend als intrinsieke waarde, een lastig te definiëren, maar gevoelsmatig duidelijk begrip uit de milieu- filosofie. Het is niet nieuw, maar nu ecosysteemdiensten

zoveel nadruk krijgen, zoals je onder meer proeft in het Deltaplan Biodiversiteitsherstel, brengen milieu-filosofen het weer naar voren (Batavia & Nelson, 2017; Vucetich et al., 2015).

Morele plicht

Vanwege hun eigen waarde hebben soorten en ecosystemen bestaansrecht en recht op bescherming. Wij horen rekening te houden met hun belangen; die hebben ze, want ze kunnen floreren of kwijnen. Dat betekent niet dat we alle soorten en ecosystemen altijd en overal moeten sparen – dat is onmogelijk. Het gaat erom dat we hun belangen serieus nemen. We hebben niet het recht om ze te schaden zonder goede reden. We mogen niet zomaar bossen kappen, wegen aanleggen door natuurgebieden of delfstoffen winnen. Die morele plicht tot natuurbescherming vanwege intrinsieke waarde is in verschillende wetten en verdragen opgenomen. De Nederlandse Wet natuurbescherming zegt: "Deze wet is gericht op het beschermen en ontwikkelen van de natuur, mede van-

De natuur hoeft niet uitsluitend van betekenis te zijn voor de samenleving, maar heeft ook intrinsieke waarde. (Foto: Koos Dijksterhuis)

wege de intrinsieke waarde, en het behouden en herstellen van de biologische diversiteit" (Artikel 1.10 1 a). Ik snap niet dat natuurbeschermingsorganisaties het begrip intrinsieke waarde niet koesteren. Dat is kwalijk. Want als ecosysteemdiensten de enige of dominante drijfveer zijn voor natuurbescherming, is niet alle natuur veilig. Immers: zo gauw deze diensten niet meer in een behoefte voorzien of als er technologische alternatieven komen, zoals dijken voor kustbescherming in plaats van wadden, is de daarbij betrokken natuur overbodig. Bovendien kunnen natuurbeheerders op verbetering van ecosysteemdiensten gaan mikken, in plaats van op optimale bescherming; denk bijvoorbeeld aan mountainbikeroutes door bossen.

Het is niet alleen kortzichtig en ineffectief om ecosysteemdiensten als voornaamste argument voor natuurbescherming op te voeren, maar ook onoprecht. Want natuurbeschermers zullen, mag ik toch hopen, diep in hun hart vinden dat alle soorten en ecosystemen in principe bestaansrecht hebben. Als ze zich beperken tot het veiligstellen van ecosysteemdiensten, verdoezelen zij dus hun eigenlijke motieven en doelstellingen. Omdat we vanwege hun intrinsieke waarde zorgvuldig moeten omgaan met alle soorten en ecosystemen, nuttig en geliefd of niet, gaat die waarde als argument voor natuurbescherming zelfs boven ecosysteemdiensten. Natuurbescherming moet, allereerst omwille van de natuur zelf. Dat lijkt me een beter antwoord op Haring dan schermen met ecosysteemdiensten. ■

Literatuur

Batavia, C. & M.P. Nelson, 2017. For goodness sake! What is intrinsic value and why should we care? *Biological Conservation* 209: 366-376.

Haring, B., 2011. Plastic panda's. Over het opheffen van de natuur. Nijgh & Van Ditmar, Amsterdam.

Haring, B., 2021. Why biodiversity loss is not a disaster. Leiden University Press, Leiden.

Vucetich, J.A., J.T. Bruskotter & M.P. Nelson, 2015. Evaluating whether nature's intrinsic value is an axiom of or anathema to conservation. *Conservation Biology* 29: 321-332.

Willy van Strien

Bioloog en freelance wetenschapsjournalist
willy.van.strien@wx.nl

‘Dat vind ik een arrogante gedachte: natuur is er toch niet speciaal voor ons?’